Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi - Mersin University Journal of the Faculty of Education

"Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2017; 13 (2): 430-437"
DOI: http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.302409

Eğitim Programlarının Geliştirilmesinde Felsefenin Rolü

The Role of Philosophy in Developing of Curricula

Davut HOTAMAN*

Öz: Eğitim, benimsenen felsefi ekole göre şekillenerek, felsefenin gösterdiği yolda toplumu geleceğe taşıyacak planlı etkinlikler bütünüdür. Her toplum, benimsediği ideolojik felsefe doğrultusunda gençlerini eğitmek, geleceğini tesadüflere bırakmadan garanti altına almak ister. Türkiye Cumhuriyetin kurucuları, özü itibarıyla bireyi, bilimi, aklı merkeze alan, yaparak-yaşayarak öğrenmeyi vurgulayan ve demokratik yaşam biçimini hedefleyen Pragmatik felsefeyi benimsemiş, bu felsefi ekolün öğretileri doğrultusunda bir eğitim sistemi kurmaya yönelmişlerdir. Bu çalışmada amaç, eğitimi "*kasıtlı kültürleme*" sürecine döndüren eğitim programını ve onunla ilgili tüm unsurların belirlenmesinde, planlanmasında ve uygulanmasında felsefenin rolünü etraflıca ele alarak, felsefe ile eğitim programı ve onun tüm öğelerinin etkileşimi üzerinde durmaktadır. Çünkü eğitimin uzak, genel ve özel amaçlarını ve doğal olarak eğitim programlarının tüm öğelerini ele alış biçimimizi etkileyen faktörler, felsefi niteliklidir. Ayrıca, hedef kaynakları olan toplum, birey ve konu alanı ile ilgili inceleme yaparken, ne arayıp, neye önem vereceğimizi, felsefi görüş ve tutumlarımız tayin etmektedir. Dolayısıyla, bir felsefi tavır belirlemek ve bundan hareketle, sayıtılarımızı geliştirerek eğitim programlarının temeline koymak, benimsenen felsefi ekole göre bilimsel ve sistemli bir eğitim yaklaşımı geliştirmek için gereklidir. Bu açıdan bakılınca, her eğitim sisteminin temelinde bir felsefi ekol olması gerektiği açıktır. Tasarlanan tüm eğitim programları; öğrenciye kazandırmak üzere belirlenen aday hedeflerin belirlenmesinde, bu hedeflerin işaret ettiği önemli bilgilerin bir araya getirilmesinde, belirlenen bilgilerin öğrenciye kazandırılması sürecinde düzenlenen öğrenme yaşantılarının düzenlenmesinde ve tüm bunların sonunda etkililiğinin kontrolünü belirleyen değerlendirme aşamalarında, felsefenin yol göstericiliğine ihtiyaç duyar. Bu çalışmanın, eğitim programlarının geliştirilmesi sürecinde felsefenin iş görüsünü açığa kavuşturma açısından önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaç çerçevesinde, çalışma, şu araştırma sorusu kapsamında yürütülmüştür; Eğitim programları ve unsurlarının geliştirilmesinde, felsefenin katkıları nelerdir? Araştırma, literatür ve kaynak tarama yöntemleri kullanılarak geliştirilmiştir.
Anahtar Kelimeler: Eğitim, felsefe, eğitim programları, eğitim akımları

Abstract: Education is shaped by the adopted school of philosophy constitute a whole of planned activities that will take the society to the future in the way guided by philosophy. Any society wants to educate the youth in the direction of the adopted ideological philosophy and guarantee its future without leaving up to chance. The founders of the Republic of Turkey adopted pragmatism which, in essence, centralizes reason and science, emphasizes learning through experience and practice, and aims democratic way of life, and headed to construct an educational system in accordance with this school of philosophy. The purpose of this study is to explore interaction between philosophy and curriculum along with its all elements by working through curriculum transforming education into a "deliberate enculturation" processes, and role of the philosophy in determination, planning and implementation of the elements related to curriculum. That is because factors that influence the educational aims, goals and objectives and the way we approach all the elements of curricula stem from philosophical ground. In addition, our philosophical stance and attitudes determines where should we look at and what we should prioritize while examining all the data regarding the society, individual and the subject area. Accordingly, taking a philosophical stance and putting this stance at the centre of curricula after criticism are two things required to take a scientific and systematic educational approach. This being the case, it becomes obvious that every educational system needs a philosophical movement at its very centre. All designed curricula; in determining of candidate aims to be gained by the students, in gathering valuable knowledge indicated by these goals, in organizing learning experiences in order to gain those knowledge to students and at the

*Yrd. Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İstanbul-Türkiye, e-posta: davut@yildiz.edu.tr

Gönderi Tarihi: 05.02.2017 - Kabul Tarihi: 16.04. 2017

end in the stage of evaluation to specify the effectiveness, needs guidance of philosophy. It is thought that this study will provide an important contribution in terms of discovering service of philosophy in the process of program development. In the frame of this aim, the study is conducted according to this research question: In the development of curriculum and elements of it, what are the contributions of philosophy?
Keywords: Education, philosophy, education curriculum, philosophies of education

Giriş

İnsan canlısı, hayatını sürdürebilmek için gereksinimlerini doyurarak gidermek zorundadır. Her gereksinim ortaya çıktığında, bunun karşılanması, insan için amaç haline gelir. Bu amaca ulaşmada insanın yeterli bilgisi becerisi varsa, kendi ihtiyaçlarını bu bilgi ve beceriyle karşılar. Eğer bu bilgi ve beceriye sahip değilse, onları başkalarından öğrenmek zorundadır (Başaran, 1983, 12). Toplum düzeni gelişip karmaşıklaştıkça ve kültürel muhteva daha büyük bir yığın haline geldikçe, bireyin ve toplumun gereksinimleri doğal olarak farklılaşır. Böyle bir toplumsal yapıda bireyin kültürleme yoluyla kendini gerçekleştirmesi, içinde bulunduğu topluma uyumu güçleşmektedir. Her ne kadar kendiliğinden gerçekleşen kültürleme, bu istek ve beklentinin bir kısmını karşılasa da, evrensel ve toplumsal kültürün içinden çıkılamaz bir boyuta ulaşması, *kasıtlı kültürleme* süreçlerinin geliştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını gerekli hale getirmiştir. Günümüzde ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyleri, kurup geliştirdikleri *eğitim sistemleriyle* yakından ilişkilidir. Geliştirilen eğitim sistemlerinin niteliği de, çağın değişen paradigmalarını karşılama düzeyi ve toplumun gereksinim duyduğu bireyi yetiştirme gücüyle doğru orantı gösterir. Bu durum eğitimi, hem kültürel aktarım hem de kültürel yeniden üretim aracı haline getirerek toplumların devamını sağlar (Eskicumalı, 2003). Günümüzde kısaca *kasıtlı kültürleme süreci* (Ertürk, 1982, 8) olarak tanımlanan, toplumlar açısından önem arz eden ulusal ve evrensel muhtevanın büyük bir kısmını içine alan eğitim sistemleri kurulmuştur. Bu eğitim sistemleri *okul kademeleri* açısından büyük bir benzerlik gösterse de, her toplumun benimsediği *felsefi ekol* nedeniyle *süreç*, *okul* ve *program türleri* açısından farklılıklar gösterebilir (Özdemir, 2007). Eğitim, temele alınan felsefi ekole göre şekillenir. Benimsenen felsefi ekol, yukarıda ifade edilen çağın değişen paradigmalarını karşılamanın yanında, bir yaşam biçimini de ortaya koyar. Türk eğitim sisteminin geliştirilmesinde temele alınan felsefi ekol *Pragmatizm* olup, hem *değişmeyen tek şey değişimin kendisi* ana fikriyle, hem *de demokrasiyi bir yaşam biçimi* olarak öne çıkartmasıyla (Gutek, 2006) çağın gereklerine uygundur.

Bu çalışma, eğitim programlarının geliştirilmesinde felsefenin gerekliliğinin ve kaçınılmazlığının anlaşılmasına katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır. Tüm eğitim sistemlerinin temelinde bir felsefi ekol bulunur. Bu olgudan (gerçekten) hareketle, eğitimin hayata geçirilme/gerçekleştirilme misyonunu üstlenen ve eğitim sisteminin ana girdilerinden biri olan *eğitim programlarının* (cirruculum) oluşturulması sürecinde, temele alınan felsefi ekolün program açısından katkıları ve vazgeçilmezliği *literatür* ve *kaynak tarama* yöntemleri kullanılarak gözden geçirilmiştir.

Felsefe: Gerçeği ve İdeali Arama

Felsefeyi tek bir tanıma indirmek mümkün değildir. Felsefeyle ilgili pek çok tanım yapılmakla birlikte, burada çalışılan konuya uygunluğu açısından böyle bir yeğleyiş tercih edilmiştir. Felsefe sözcüğü, Antik Yunan'da kullanılan *Phillia* ve *Sophia* sözcüklerinin bileşiminden oluşan *Philosophia* sözcüğünün Türkçe karşılığı olarak kullanılmakta olup, *bilgi ve bilgelik sevgisi* gibi anlamlara gelmektedir (Değirmencioğlu, 1999; Sönmez, 2012; Yıldırım, 2000). En genel anlamda felsefe, insanın evren ve evrenin insanla ilişkisi üzerine sistematik, derinlemesine düşünmesi sonucunda oluşmuş bir bilgi (Gutek, 2006, 2; Ornstein ve Hunkins, 2009) ve bir düşünme alanıdır (Çotuksöken, 2003, 141; Cooper, 2011; White, 2010). Felsefe, kısaca *varlık, bilgi* ve *değer* olarak ifade edilen tüm alanlardaki yenilikleri, eğitsel ve pedagojik kılarak, bireysel ve toplumsal katmanlara aktarır (Doyle, 2010; Bridges, 2003; Biesta ve Burbules, 2003). Bu yönüyle felsefe, eğitimin açık ve kesin ifadelerine, eğitim de, felsefenin rehberliğine

ihtiyaç duyar (Ertürk, 1982; Willemse vd., 2005; Doyle, 2010; Young, 2009; Gordon ve White, 2010; Özdemir, 2007). Felsefesiz ve bilimsiz eğitim olmadığı gibi, eğitim olmadan da bilim ve felsefeden söz etmek mümkün değildir (Sönmez, 2010; Ertürk, 1982; Howe, 2002). Bu yönleri itibariyle felsefe, bilim ve eğitim birbirleriyle organik ve doğal olduğu kadar, gereksinim açısından da tam bir karşılıklı ilişki içindedirler (Değirmencioğlu, 1999, 95; Young, 2009; Gordon ve White, 2010; Özdemir, 2007; Doyle, 2010). Demircioğlu'na (1999) göre *felsefe ve eğitimi* birleştiren temel unsur, insan öğesidir. Bahse konu bu insanın eğitimi için saptanan hedefleri çoğunlukla felsefe belirlerken, eğitim, belirlenen bu hedeflere bireyleri ulaştırmanın yollarını arar. Felsefe, eğitim için nitelik ve değerler sistemi oluştururken, eğitim de bu nitelik ve değerler sistemini nasıl kazandırılacağını amaçlayan bir sistem ve etkinlikler çabası (Winch ve Gingell, 2004; Gutek, 2006; Doyle, 2010; Yıldırım, 2000) olarak ortaya çıkar.

Eğitim: Kasıtlı Kültürleme Süreci

İnsan canlısı, yaşamını sürdürmek için bilgi ve beceriler edinmek zorundadır. Emme, solunum, kavrama-tutunma gibi birkaç tepkisinin dışında, insan canlısı hemen hemen her davranışı sonradan öğrenmek zorundadır (Başaran, 1983). Yani, insan canlısı yaşamını sürdürmek ve yaşamına anlam katmak için, birilerinin planlı ya da plansız rehberliğine ihtiyaç duyar (Hotaman, 2010). Eğitim, aslında başkalarının etkisiyle insanın kendi davranışlarında değişmeler oluşturması demektir (Başaran, 1983, 12). Bireyi toplumsal beklentiler doğrultusunda yetiştirme çabaları, zamanla eğitimi, kültürlemenin özel bir biçimi olarak belirgin hale getirmiştir. Eğitimin birçok tanımı yapılabilir. Örneğin, Ertürk (1982) ve Senemoğlu (2007) eğitimi, "*bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci*" olarak tanımlamaktadır. Felsefeye göre, tanımın içinde geçen "*süreç*" ve bu "*sürecin konuları*", gerçeğin kapsamı içindedir. Her istendik davranışın temelinde, en azından bir sayıltı yatar ve bu sayıltılar da felsefi niteliklidir (Sönmez, 2010, 28; Ertürk, 1982, 12). Toplum tarafından bireye kazandırılmasına karar verilen bilgi, beceri, alışkanlık, tutum, vb. Özelliklerin tümü, programa yön veren felsefi nitelikli sayıltılardır.

Eğitim Programı (Curriculum): Öğrenme Yaşantıları Düzeneği

Etkili bir eğitim için dikkatli bir planlama şarttır. Planlama, bir sistemi amaçlarına ulaştırmak ve kendi çevresine uyarlanmasını sağlamak amacıyla yapılan bilinçli çabaların bütünüdür (Willemse vd., 2005; Bellon ve Handler, 1982; White, 2010; Özdemir, 2007). Eğitim, kasıtlı kültürleme süreci olarak tanımlanmışsa, bu sürece işlerlik kazandıracak ve özellikle *kasıt* kavramına uygun gelen *öğrenme yaşantılarına düzeneğine* gerek vardır (Hotaman, 2010). Eğitim programı (curriculum) önceleri, sadece izlenen yol ya da konular listesi olarak ele alınırken, günümüzde içinde daha kapsayıcı, okul içi ve okul dışı etkinlikleri de içine alan bir anlamda kullanılmaya başlanmıştır (Demirel, 1999, 1; Young, 2009; Slattery, 2006; Howe, 2002; Kılıç, 2000). Örneğin; eğitim programı (curriculum) Good'a (1973) göre "*bir çalışma alanında sertifika ya da diploma alabilmek için sistematik olarak sıralanması gereken dersler ya da konulardan oluşan bir liste"* iken, Salor, Alexander ve Lewis'e (1981) göre de "*eğitilecek bireylere öğrenme yaşantılarını kazandırma planı"dır* (Akt.: Demirel, 1999:3). Buna karşın Ertürk (1982, 11) ise, eğitim programı kavramı yerine *yetişek* kavramını kullanmakta ve *yetişeği*; *belli öğrencileri belli bir zaman dilimi içinde yetiştirmeye yönelik düzenli eğitim durumları düzeneği* olarak tanımlamaktadır. Taba'ya (1962) göre ise, eğitim programları nasıl tanımlanırsa tanımlansın *hedefler, içerik, öğrenme-öğretme süreci* ve son olarak *değerlendirme* öğelerinden oluştuğunu belirtmiştir (Akt. Demirel, 1999, 3).

Program geliştirme çalışmalarında, felsefeden çeşitli aşamalarda yararlanılır. Bunların başında program tasarımının oluşturulması ve hedeflerin belirlenmesi aşamaları gelmektedir (Gutek, 2006, 3; Demirel, 1999, 21; Oliva, 1988). Program hazırlanırken, *hangi bilgi daha önemlidir/değerlidir*?, *hangi bilgi öğrenciye öğretilmelidir*? *Bir toplumun üyesi ve bir birey olarak öğrenen kişi için en yararlı bilgiler hangileridir*?" sorularına cevap aranır (Gutek, 2006, 6; Willemse vd., 2005). Program hazırlayıcılar, bu ve benzeri soruların cevaplarını felsefi

süzgeçlerden geçirerek belirlerler. Dolayısıyla, bir felsefi vaziyet almak ve bundan hareketle sayıltılarımızı eleştirerek eğitim programlarının temeline koymak, bilimsel ve sistemli bir eğitim yaklaşımı geliştirmek için şarttır (Oliva, 1988; Ertürk, 1982). Bu açıdan bakılınca, her eğitim sisteminin temelinde bir felsefi ekolün olması kaçınılmazdır (Demirel, 1999; Winch ve Gingell, 2004; Gutek, 2006; Doyle, 2010). Eğitim programlarının hedefler (kazanımlar), içerik, eğitim durumları ya da öğrenme yaşantıları ve değerlendirmeden oluşan dört temel öğesi vardır (Güleryüz, 2001, 18; Sönmez, 2010; Ertürk, 1982, 14; Doyle, 2010; Hotaman, 2010; Hamrick vd., 2002; Howe, 2002; Kılıç, 2000). *Hedefler*, felsefi inançlara dayalı değer ifadelerini; *içerik/kapsam*, ne öğrenmeye değer olduğunu gösteren inançları; *eğitim durumları/öğrenme yaşantıları*, hedeflere ulaşmak için öğrencilere nasıl yaşantılar sağlanacağını; *değerlendirme*, hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığını, ulaşılmışsa ne derece ulaşıldığını ortaya koyar. Eğitim programının bu öğeleri, birbiriyle anlamlı bütünlüğü olan bir yapı oluştururlar.

Hedefler (Aims) ve Felsefe (Philosophy): Bireye kazandırılmasına karar verilen ve eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikteki istendik özelliklere hedef denir (Ertürk, 1982, 24; Sönmez, 2010, 11; Winch ve Gingell, 2004, 8; Gordon ve White, 2010, 164; Güleryüz, 2001, 18). Eğitim programının hedefleri derken, eğitimi kasıtlı kültürleme sürecine dönüştüren ve bireye kazandırılmasına karar verilen nitelikler vurgulanmaktadır (Gutek, 2006, 6; Bridges, 2003; Biesta ve Burbules, 2003). Felsefi görüşler ve düşünüşler, bazı hedefleri telkin edebilir ya da aday hedefler, bir felsefi sistemden alınarak diğer kaynaklar bakımından yerindelik esasına göre ayıklanabilir. Böylece felsefe, aday hedeflere yenilerinin katılmasına imkân sağlar (Ertürk, 1982, 143; Değirmencioğlu, 1999, 94). Felsefe, hedefleri tutarlılık kontrolünden geçirerek yeniden örgütler. Nihayet felsefeden, özellikle mantıktan, seçilmiş hedeflerin iç tutarlılık bakımından eleştirilerek ayıklanıp örgütlenmesinde yararlanılır. Felsefe, olası/muhtemel hedefleri önem sırasına da koyarak, önceliklileri belirleyebilir. Eğer önerilen hedeflerin sayısı, verimli bir işlenişe elverişli olamayacak kadar fazlaysa, kendilerine atfedilen öneme göre sıralanması ve işlenmesi sağlıklı bir yol olacaktır. Hedeflere öncelik sırası tanımak ise, değer yargısı belirlemeyi gerektirir. Değer yargıları da, belli bir felsefi görüşe uygun olarak oluşturulur (Ertürk, 1982, 143; Bridges, 2003; Biesta ve Burbules, 2003; Willemse vd., 2005; Howe, 2002; Kılıç, 2000).

İçerik ve Felsefe (Philosophy): İçerik, *ünite ve konuların hedef davranışları kazandıracak şekilde düzenlenmesi* şeklinde tanımlanabilir (Ertürk, 1982; Demirel, 1999; Sönmez, 2010, 119). Eğitim programı için belirlenen hedef/kazanımların ifade ettiği bilgi ve becerileri bünyesinde bulunduran disiplin alanları, ünite ve konular halinde belirlenerek yukarıda ifade edilen ilkelere göre düzenlenir (Hotaman, 2010). Konuların bu hiyerarşik düzenlemesi, programın oluşumunda temele alınan değerler (felsefe) ve gerçeklik/yaşama dönüklük ilkesine dayanır (Gutek, 2006, 7; Ertürk, 1982; Sönmez, 2010). Bu yönüyle içerik, hedef ve davranışların kazandırılması sürecinde bir araç olarak nitelenebilir (Ertürk, 1982, 12). İçerik oluşturulurken, eğitim programı için belirlenen hedeflere ulaşmak için *ne öğretelim* sorusuna cevap aranır **(**Doyle, 2010; Hotaman, 2010). Bu ve buna benzer sorular bilgi kuramıyla, yani felsefeyle doğrudan ilişkilidir. Belirlenen cevaba göre seçilen içeriğin hedef davranışlarla tutarlı, çağdaş-bilimsel, sanatsal ve felsefi bilgiyle donanık ve öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygunluk gibi bazı ilkelere göre düzenlenmiş olması gerekir (Sönmez, 2010, 120; Doyle, 2010; Young, 2009; Gordon ve White, 2010; Özdemir, 2007; White, 2010; Bellon ve Handler, 1982). İçeriğin hedeflerle tutarlılığı, onu hedeflerin belirlenmesinde etkin rol oynayan felsefeyle doğrudan bağlantılı hale getirir. Eğitim programının temeline alınan felsefe, eğitim programının içerik boyutu ile öğretilecek konuların düzenlenmesinde süzgeç işlevi görür (Sönmez, 2010, 123; Winch ve Gingell, 2004; Gutek, 2006; Doyle, 2010; Demirel, 1999, 117; Willemse vd., 2005).

Öğrenme Yaşantıları ve Felsefe (Philosophy): Eğitim durumları ya da öğrenme yaşantıları, karar vericiler tarafından belirlenerek eğitim programına alınan hedef ve kazanımların içerik yardımıyla belli yöntem ve teknikler kullanılarak öğrencilere kazandırıldığı aşamadır (Sönmez, 2010; Güleryüz, 2001, 52). Öğrenme yaşantıları,*''belli bir zaman süreci içinde bireyi etkileme gücünde olan dış şartlar*'' ya da "*hedeflerin öğrencilere etkilice*

kazandırılabilmesi için gerekli içerik, araç-gereç, kaynakları, yöntem ve teknikleri, eğitim ortamında öğrenciye ve hedeflere uygun gelecek şekilde düzenlenip sunulması" (Ertürk, 1982) şeklinde tanımlanabilir. Öğrenme yaşantıları, eğitim programının hedeflerini/kazanımlarını hayata geçirerek, eğitimin temel özelliği olan *kasıtlı kültürleme* işlevini gerçekleştiren bir öğedir. Bu anlamda eğitim durumu ya da öğrenme yaşantıları, planlı eğitim faaliyetleri ile geçerli öğrenmeleri sağlamak, yani, istendik davranışları meydana getirici öğrenme yaşantıları oluşturmalıdır. Öğrenme yaşantılarının hedefe göreliği, öğrenciye göreliği, ekonomikliği ve kaynaşıklığı önemlidir **(**Ertürk, 1982, 86-94; Demirel, 1999, 139; Doyle, 2010; Hotaman, 2010; Willemse vd., 2005).

Değerlendirme (Assessment) ve Felsefe (Philosophy): Değerlendirme, kalite kontrol sürecidir (Demirel, 1999, 29). Değerlendirme öğrenci yeterliliklerini belirleme, süreç içinde oluşan gelişmeyi belirleme, öğrencileri başarılarına göre sıraya dizme, öğrenme güçlüklerini tanılama, öğrenme düzeyini belirleme ve not verme gibi amaçlarla yapılabilir (Gözütok, 2004, 40). Programın hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığı, ulaşılmış ise hangi seviyede ulaşıldığı, değerlendirme sayesinde öğrenilir (Bellon ve Handler, 1982). Ayrıca, eğitim sisteminin her aşamasında olduğu gibi, eğitim programının değerlendirilmesinde de felsefeden yararlanılır. Felsefe, eğitim programlarını değerlendirirken amaç ve önceliklerin günlük uygulamaya ne kadar iyi aktarıldığını anlamada yardımcı olur (Bellon ve Handler, 1982). Değerlendirmeye esas olan tüm kriter veya ölçütler takımı, felsefi kökenlidir (Sönmez, 2010, 123). Değerlendirme öğrencilere, öğretmenlere ve diğer eğitimcilere, yaptıkları işin, dolayısıyla da geldikleri noktanın gerçekçi bir tablosunu çizer. Programın güvenilir esaslara ve doğru kararlara dayalı olarak inşa edilmesi, program için bir işlerlik garantisi sağlamaz (Ertürk, 1982, 95; Doyle, 2010; Young, 2009; Gordon ve White, 2010; Özdemir, 2007). Bu nedenle eğitim programının istendik sonuçları oluşturma ve kalite kontrolü açısından değerlendirilmesine gerek olduğu gibi, bu değerlendirme sürecinin de, programa ve eğitime kendini onarıcı olma imkanı sağlanması yönüyle de vaz geçilemez olduğu açıktır (Ertürk, 1982, 95; Bellon ve Handler, 1982). Felsefe, her iki değerlendirme süreci için, ölçütler takımı sağlar (Sönmez, 2010, 123; Young, 2009, 76). Felsefenin bu işlevi, eğitimde program geliştirmeye süreklilik katar.

Sonuç

Her toplum, kendi devamını ya kültürel aktarımla, ya da kültürel yeniden üretimle ya da her ikisiyle birlikte sağlamak ister. Yani, eğitsel bir tercih yapmaları gerekir. Bu tercihlerden biri yapıldığında, aynı zamanda da bir felsefi dayanakta oluşturulmuş olur. Çünkü ne tür tercih olursa olsun, tüm tercihler felsefi niteliklidir (Sönmez, 2010; Doyle, 2010; Ertürk, 1982). Eğitimle ilgili kararların verilmesinde, okul tür ve kademelerinin belirlenmesinde, eğitim programlarının hazırlanmasında, program uygulamaların değerlendirilerek, programın her defasında yeniden geliştirilmesinde, temele alınan felsefi ekol önemli bir rol oynar (Sönmez, 2012; Gutek, 2006). Eğitim programları içerisinde yer alan hedefler (*uzak, genel ve özel)*, hedeflerin işaret ettiği bilgi, beceri ve tutumları bünyesinde barındıran içerik, öğrenme yaşantılarında kullanılacak olan öğretim strateji, yöntem ve metotları, öğretmen-öğrenci ilişkisi, sınama durumlarında sorulacak soru türleri gibi öğeler, eğitimde *temele alınan felsefe* tarafından şekillendirilir (Sönmez, 2012; Ertürk, 1982; Gutek, 2006; Young, 2009, 76; Bellon ve Handler, 1982). Bulgu, yönelim ve yeğ tutuşlar incelendiğinde, felsefenin sadece eğitim programları üzerinde değil, tüm eğitim uygulamaları üzerinde inşa edici bir işleve sahip olduğu görülmektedir. Kaldı ki felsefe, eğitim programlarında benimsenen felsefi ekole göre eğitim programına sadece şekil verip yönlendirme değil, aynı zamanda eğitimde uygulama değeri olmayan fikir ve düşünce sistemlerinin ayıklanmasını sağlama işlevine de sahiptir. Bu bağlamda felsefenin temel iş görüsü nihai olarak şöyle nitelenebilir;

(1)Eğitim sistemini sürekli eleştirici bir yaklaşımla değerlendirmek.

(2)Eğitim uygulamalarının dayandığı teorik temelleri incelemek,

(3) Ülkenin gerçekleri ile eğitim ihtiyaçlarının tutarlı hale getirilmesini sağlamak ve

(4)Toplum, kültür ve insan nitelikleriyle tutarlı eğitim teorileri ortaya koymaktır (Ertürk, 1982; Sönmez, 2010; Demirel, 1999; Bellon ve Handler, 1982; Ornstein ve Hunkins,

2009; Doyle, 2010; Young, 2009; Gordon ve White, 2010; Özdemir, 2007; Senemoğlu, 2007). Dolayısıyla, Söz konusu olan eğitim programı olduğunda; nelerin niçin kazandırılacağı *hedef davranışlarla*, hangi bilgiler *içerikle*, nasıl, ne zaman, nerede kazandırılacağı öğrenme yaşantıları ile ve kimin kazanıp kazanmadığı, kazanmışsa ne derece kazandığı ise sınama yani *değerlendirmeyle* (Sönmez, 2010, 28; Howe, 2002; Kılıç, 2000; Ertürk, 1982, 84; Doyle, 2010; Young, 2009; Gordon ve White, 2010; Özdemir, 2007) belirlenmektedir. Kaldı ki, sadece eğitimin felsefeye ihtiyacı yoktur, felsefe ve bilimlerin de eğitime ihtiyacı vardır. Bunlar kendilerini bireysel ve toplumsal katmanlara ancak eğitim yoluyla aktarabildiklerinden, şahsiyetlerini de eğitime borçludurlar. Nasıl felsefesiz ve bilimsiz eğitim olmazsa, eğitim ve öğretim olmadan da bilim ve felsefeden söz etmek mümkün olmaz. Bu yönleri itibariyle, felsefe, bilim ve eğitim birbirleriyle organik ve doğal olduğu kadar, gereksinim açısından da tam bir ilişki söz konusudur (Değirmencioğlu, 1999, 95; Young, 2009; Gordon ve White, 2010; Özdemir, 2007; Doyle, 2010; White, 2010). Toplumlar, çağın içindelki yönelimlerini tesadüflere bırakmadan, geleceklerini kendileri belirlemek isterler. Bunun için de, eğitim sistemlerine işik tutacak, yol ve yön gösterek bir felsefi ekolü, eğitim sistemlerinin timeline inşa etmek zorundadırlar.

Kaynaklar

Başaran, İ.E. (1983). *Eğitime giriş*. Ankara: Kadıoğlu Matbaası.

Bellon, J.J., & Handler, J.R. (1982). *Curriculum development and evaluation: A design for improvement*, The University of Tennessee, Kendall & Hunt Publishing Company, U.S.A.

Biesta.G.J.J., & Burbules, N.C. (2003). *Pragmatism and education research*. New York: Rowman&Littlefield.

Bridges, D. (2003). *Education, autonomy and democratic citizenship* (Philosophy in a changing world). London and New York: Taylor&Francis.

Cooper, E.D. (2011). *Authenticity and learning* (Nietzsche's Educational Philosophy). London and New York: Taylor & Francis.

Çotuksöken, B. (2003). Dünya sorunları karşısında etik. *Varlık Dergisi*, 151, 72-74.

Değirmencioğlu, Ç. (1999). *Eğitimin felsefi temelleri* (Edit: L. Küçükahmet, Öğretmenlik Mesleğine Giriş), 2. Baskı, İstanbul: Alkım Yayınları.

Demirel, Ö. (1999). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Doyle, F.D. (2010). *Educational judgments* (Papers in the philosophy of education). Taylor&Francis, London and New York.

Ertürk, S. (1982). *Eğitimde program geliştirme* (4. Baskı), Ankara: Metaksan.

Eskicumalı, A. (2003). Eğitim ve toplumsal değişme: Türkiyenin değişim sürecinde eğitimin rolü: 1923-1946. *Boğaziçi Universitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *19*(2), 15-29.

Gordon, P., & White, J. (2010). *Philosophers as educational refermers*. Routledge&Kegan Paul, Boston.

Gözütok, F.D. (2004). *Öğretmenliğimi geliştiriyorum* (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitapevi.

Güleryüz, H. (2001). *Eğitim programlarının dili ve yaratıcı öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi.

Gutek, G.L. (2006). *Eğitime felsefi ve ideolojik yaklaşımlar* (Çev.: Nesrin Kale, Orj. Adı: Philosophical and Ideological Perspectives on Education). Ankara: Ütopya Eğitim Dizisi.

Hamrick, F.A., Evans. N.J., & Schuh, J.H. (2002). *Foundations of student affairs practice*. San Francisco: Jossey-Bass.

Hotaman, D. (2010). Demokratik eğitim: demokratik bir eğitim programı. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 3(1), 29-42.*

Howe, K.R. (2002). *Closing Methodological Divides*: Toward Demokratik Educational Research. New York and London: Kluwer Academic Publishers.

Kılıç, D. (2000). Eğitim programlarının felsefi boyutları. *IX. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 27-30, Eylül, Erzurum.

Oliva, P.F. (1988). *Developing the curriculum*. San Diego: Scott. Foresman and Co,
Ornstein, A.C., & Hunkins, F.P. (2009). *Curriculum foundations, principles and issues (Fıfth Edition*). New Jersey: Prentice Hall, Englewood Clifts
Özdemir, M.Ç. (2007). Toplumsal değişme karşısında aile ve okul. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi,* Bahar Dönem, *5*(2), 185-198
Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
Sönmez, V. (2010). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı (16. Baskı).* Ankara: Anı Yayıncılık.
Sönmez, V. (2012). *Eğitim felsefesi (12. baskı).* Ankara: Anı Yayıncılık
Slattery, P. (2006). *Curriculum development in the postmodern era* (Second Edition), Taylor & Francis Group, LLC. New York.
White, P. (2010). *Beyond domination* (An essay in the political philosophy of education). London and New York: Taylor&Francis
Willemse, M., Lunenberg, M., & Korthagen, F. (2005). Values in education: a challenge for teacher educators. *Teaching and Teacher Education, 21*(2), *205-217*
Winch, C., & Gingell, J. (2004). *Philosophy and educational policy* (A Critical Introduction). Taylor&Francis Group, London and New York
Yıldırım, C. (2000). *Bilim felsefesi* (7. Baskı), İstanbul: Remzi Kitapevi
Young, P.A. (2009). *Instructional design frameworks and ıntercultural models*. University of Maryland, Baltimore, Information Science Reference, New York, USA

Extended Abstract

When the social order starts to become more improved and complex, and cultural content becomes bigger, the needs of the individual and the society naturally starts to differ. In such a social construction, the self-realization of the individual through enculturation strengthens his adaptation into the society he's in. Even though spontaneous enculturation compensates a part of this need and expectation, the fact that universal and social culture keeps getting more and more complex, made it necessary for intentional enculturation to be improved and widespread. Nowadays the economic and social levels of development of countries are directly related to their educational systems that they had established and improved. The quality of the improved educational systems is also directly proportionated to the ability of meeting the necessities of changing paradigms of the era and the power of upbringing that the society needs. This makes education a cultural transfer and a cultural reproduction tool as well as providing continuance of the societies. Nowadays, educational systems that covers most of the national and universal content and shortly referred as intentional enculturation, has been established. Even though these educational systems have many similarities about school levels, they may have some differences about process, school and program types because of the philosophical ecole that society adopted. Education is shaped by the philosophical ecole that is based on. Adopted philosophical ecole, alongside with meeting the needs of the changing paradigms of the era as mentioned above, also exhibits a way of life. The philosophical ecole that the Turkish educational system is based on is Pragmatism and it is suitable to the need of the era with both its idea of *change is the only thing that does not change* and the fact that it emphasizes *democracy as a way of life*.

In the most general way, philosophy is a knowledge and thinking area that has been created as a result of the relationships between man and universe. Philosophy has three essential branches: ontology, epistemology, and axiology. In short, philosophy conveys all innovations in the areas referred as existence, knowledge, and value to the social and individual layers by making them educational and pedagogical. In this aspect philosophy needs the clear and sharp expressions of education whereas education needs the guidance of philosophy. Philosophy and education are neither far from each other nor unrelated. Because of this, it has been said that philosophy without science is mute and deaf; science without philosophy is blind and dark. Just like how it's impossible to have education without philosophy and science, it's also impossible

talk about philosophy and science without education. With these aspects, philosophy, science and education have both a natural and full relationship in the sense of necessity. It can be said that philosophy and education are connected by the human factor. In this subject while most of the goals for one's education are set by philosophy, education looks for ways to help individuals to achieve these goals. Whereas philosophy forms a quality and value system for education, education arises as system and activities effort which aims to gain those qualities and values. In this case, societies need education to enculturate their youth in the easiest sense and education needs a philosophical basis.

Philosophy plays an important role in the making of educational decisions, determination the kinds of schools and levels, preparation of the educational programs, and improvement and assessment of programs. The goals (distant, general, and specific) of education which is in the educational program, the teaching strategy, techniques and methods that will be used in the learning-teaching process are shaped by philosophy. When findings, tendencies and preferences are studied, it's understood that philosophy has building function not only in educational programs but also in all educational application. Moreover, other than shaping and directing the educational program according to philosophical ecole that has been adopted, it also has the function to sorting out the ideas and thought that has no worth in the educational system. Constantly assessing the educational system in a criticizing way, making sure education is suitable to the needs of the country it's in and consistent with its needs by examining the theoretical roots of the educational application are philosophy's main work vision. It is seen that philosophy, which carries out all the function we've seen up until now, is irrevocable in the subject of educational process. Therefore, when the subject is consist on educational programs, what would make one to gain what, can be determined by behaviors, how, when and where it would be gained can be determined by educational status, and who would win it or not can be and if so to what degree can be determined by assessment. Furthermore, goals attainments that are placed into the program by the philosophical ecoles in order to make individuals gain it, bears a torch into assessment as standards set. Moreover, education needs philosophy, philosophy and other sciences need education too. As these can only adapt themselves into the individual and social levels through education, they also owe their characters to education. How education can be a without philosophy and science, it is not possible to mention science and philosophy without education and teaching. In this aspect, the relationship between philosophy, science and education is a full one with regards to necessity as it is organic and natural.

This study is important as it contributes to the understanding of philosophy as an important component in the development of educational programs. In the foundation of Turkish educational systems, there is a philosophical ecole. With this fact, the benefits and indispensability of the philosophical ecole, that has been based on in the formation of the educational programs that undertake the mission of transmission of education into life and form the main entries of education systems, have been examined using literature reviewing techniques.